ȘTEFAN GHEORGHE-VODĂ SAU VOI FACE DOAMNEI TELE CE AI FĂCUT TU JUPÎNESEI MELE

DRAMĂ HISTORICĂ ÎN CINCI ACTE

PERSOANELE

ŞTEFAN GHEORGHE, domn al Moldovii
VASILE LUPU, domn al Moldovii
MATEI BASARAB, domn al Ţării Româneşti
GHINEA ŢUCALA } miniştri venetici ai lui Matei Basarab
VĂRZARUL
DIICU, spătarul lui Matei
SPĂTARUL CIOGOLEA } conspiratori
ŞTEFAN SERDARUL
UN ASTROLOG
UN NEBUN
TIMUŞ, capul cazacilor, ginerele lui Vasile Lupu
TOMA VORNICUL } Cantacozini fugiţi din Ţara Românească
IORDACHE VISTIERU
PAHARNICUL ŞTEFAN, nepotul lui Vasile Lupu
ŞTEFĂNUŢĂ, băiat mic al lui Vasile Lupu
EGUMENUL IOSAF
FRATELE LUI CIOGOLEA
UN PAHARNIC DOMNESC
UN CĂMĂRAŞ
UN DIACON
HĂVEŞESCU, spătarul lui Ştefan Gheorghe
CĂPITAN ANDRICU
Curieri
Oameni din popor
Soli
A. COSTIN, vătaful domnului Vasile Lupu
DOAMNA LUI VASILE LUPU
SAFTA, femeia lui Ştefan Gheorghe
ŞERBA doamnei lui Vasile Lupu
MUMA BĂTRÎNĂ a lui Ştefan Gheorghe

ACTUL I

SCENA I

(O grădină la casa lui Ștefan Gheorghe.)
ȘTEFAN GHEORGHE, SPĂTARUL CIOGOLEA, SERDARUL ȘTEFAN

ȘTEFAN GHEORGHE

Aici e locul sigur, aici puteți a-mi zice
Acest mister voi mie...

SPĂTARUL CIOGOLEA

Să-l spunem dar aice.
Ascultă, logofete, dar fii nepăsător,
Căci știrea este aspră...

ȘTEFAN GHEORGHE

Mă faci să mă-nfior!
Doar nu-mi veți spune mie că Safta mea frumoasă
Mă-nșală! Căci ea mie îmi este credincioasă...
Întîia mea femeie murise de curînd
Cînd întîlnii pe cale, în car, la Iași mergînd,
O văduvă; stea dulce, ce-n noapte îți zîmbește,
Un vis de tinerețe ce sufletu-ți răpește.
Rănit de frumusețe-i, eu dulce i-am vorbit.
Ca fragul de cîmpie, la față-a rumenit;
S-a supărat, și două plăcute lăcrimele
Curau pe alba-i față din gene bălăiele.
Eram nebun... în dorul ce inima-mi răpea
Eu mă arunc în caru-i, o duc la casa mea
Și mă cunun cu dînsa... D-atunci ea mă iubește
Și numai pentru mine ea simte, ea trăiește.

Vezi dar că numai știrea că ea m-ar amăgi,
Mi-ar face viața tristă ; și asta nu va fi !
Nu poate ca să fie ! Căci daca îmi veți spune
Că luna dupe ceruri s-a prefăcut tăciune,
Și stelele cenușă, eu poci să bănuiesc ;
Da' să mă-nșele Safta, nu ! nu mă îndoiesc !...

SPĂTARUL CIOGOLEA

Acesta este lucrul... muierea te-amăgește ;
Iar dragul său e Lupul Vasile ce domnește...
Aici ei au să vie : așteaptă ! vei vedea !

ȘTEFAN GHEORGHE

Tu ești nebun, spătare, îți jur pe viața mea !
Ori ai băut la cină ?...

(Către serdarul Ștefan.)

Și tu o crezi, serdare ?

SERDARUL ȘTEFAN

O zic, căci am văzut-o in brațe-i... cu mirare !

ȘTEFAN GHEORGHE

Atunci și unul și-altul nebuni sau avinați
Sunteți ! Sau că vă place ca să mă turburați !
Oricum, a voastră știre pe fruntea mea învie
A îngrijirii umbră... de ce mi-ați spus voi mie ?
Căci orice dor în lume își are început,
Vai ! din minutul numai cînd este cunoscut !
Vă mulțumesc de știre ; dar zic eu totdodată :
De astăzi gura voastră să fie blestemată !

SPĂTARUL CIOGOLEA

Auzi în depărtare un fremet ? Este ea... !

ȘTEFAN GHEORGHE

Nu este de mirare a fi nevasta mea :
Ea vine des p-aice...

Cei dinainte (ascunși după niște tufe), SAFTA (înaintînd în umbră)

SAFTA

Frumoasă, dulce noapte!
Natura încă vine cu fragedile-i șoapte
S-adaoge ast fermec ce omul a numit
Iubire!... Întîrzie mărețul meu iubit!
Stăpînul meu și-al țării... Ah! trebile nu-l lasă
Să zboare cînd dorește, aici în astă casă.
Mi-a zis că o să vie... s-aștept! Bărbatul meu
Acuma e la curte; nu poci să-l sufer eu!...
Și cei doi oameni aspri, spătarul și serdarul
Ce mă-mpresor cu dorul...

ȘTEFAN GHEORGHE
(la o parte)

Vai! am să beau paharul
Cel cu amărăciune!...

ȘTEFAN SERDARUL
(la o parte)

Pe noi ea a numit!...

SAFTA

Nu poci să-l văz cu ochii!... Dar dulcele-mi iubit
S-apropie?.. acolo, s-aude o mișcare
De pasuri!... O, ferice și dulce dezmerdare!

Cei dinainte, domnul VASILE LUPU

SAFTA
(ieșindu-i înainte)

Măria ta ești! Vino! căci te aștept cu dor.
Ce-nflăcărează cerbul spre apa de izvor!
Vai! sunt nefericită cînd nu te văz o dată
Pe fiecare seară ce vine-nconjurată
De tinere dorințe, de aiurări d-amor;
Cînd tu lipsești, eu sufer; îmi pare cum că mor.
Știi tu, o, crude doamne! bărbatul bănuiește
Că nu-l iubesc, și pacea din casa mea lipsește!
Cu drept el se mînie căci din acel minut
Ce mi-ai zîmbit tu dulce, pe el nu mai sărut.

Îl văz cu neplăcerea ce viața mea apasă ;
Eu însă sunt ferice, cînd ochiul tău își lasă
În ochii mei privirea !

ȘTEFAN GHEORGHE
(la o parte)

O, fulgere, trăsniți !
Pe dînșii și pe mine îndată ne loviți !

DOMNUL VASILE LUPU

Eu sunt și mai ferice cînd fruntea mea umbroasă
De griji, se odihnește pe fruntea ta frumoasă.
O, sufletul meu dulce ! să strige ne-ncetat
Toți cărturarii lumii că omu-i înșelat
Cînd cată în iubire plăcerea vieții sale !
Ei nu știu ce flori dalbe răsar p-această cale :
Să poată ei să simță aceea ce simț eu,
Să fii a lor iubită, tu, dulce dor al meu,
Ei ar schimba ființa și legile gîndirii
Și-ar zice că în sînu-ți e visul omenirii,
Că-aici e scopul vieții, că-aici e Dumnezeu,
Că-aici e-nțelepciunea !... aceasta o crez eu !
Eu mă întreb adesea, ce-ar fi această lume
Cînd tu n-ai fi într-însa ? cînd aeru-al tău nume
N-ar răsufla atîta de dulce, de voios,
Cînd vîntul nu ar duce din sînu-ți sfiicios
Suflări îmbălsămite ? cînd roua ce-arde-n soare
Nu ar aduce-aminte aceste lăcrimioare
Născute-n dalbe rîsuri pe fața ta de crin ?
Ce-ar fi un vis de noapte, cînd chipul tău senin
Ar înceta să treacă prin vise de plăcere ?...

ȘTEFAN GHEORGHE
(la o parte)

O să-i ucig !

SPĂTARUL CIOGOLEA

Să nu schimbi amara ta durere
În furie turbată ! Învață-a fi bărbat !

SAFTA

Aceste dulci cuvinte de cînd le-ai învățat ?

DOMNUL VASILE

De cînd îmi ești iubită ! Dar vino lîngă mine !...

(Ei șed pe o bancă.)

Ce iute trece timpul, cînd eu șez lîngă tine !
Vai ! noaptea e pizmașă pe fericirea mea !
Și întreiește zborul pe lina cale-a sa
Ca să ne despărțească ! Da, noaptea amoroasă
E repede ! Ea este icoana credincioasă
A vieții noastre-n lume cînd suntem fericiți !
Se ccură iute viața ! Abia acei iubiți
Au timpul să iubească, și viața încetează !
Adeseaori în viață durerile urmează
Îndată fericirii ! Vai ! mîne poți a ști
De vei mai fi în lume și daca vei iubi ?
Căci moartea poate vine să-ți zică deodată :
Destul !

SAFTA

O, vin atuncea, vin, dulce de te-mbată
D-ast suflet ce se-ncîntă din frumuseța ta !

ȘTEFAN GHEORGHE

O, inimă nebună, n-o asculta pe ea !
Oprește-a ta pornire !

SERDARUL ȘTEFAN

Ce lungă sărutare !
Dar logofătul Ștefan de suflet, zău ! e tare !

SAFTA

Aș vrea aici în lume eu singură să fiu ;
Dar singură cu tine, și nimeni altul viu !...

SPĂTARUL CIOGOLEA

E timpul să ne ducem, căci ai avut dovadă !

ȘTEFAN GHEORGHE

E timpul să-mi sparg peptul aici cu astă spadă !

SCENA II

(O cameră la logăfătul Ștefan Gheorghe. E dimineață.)

ȘTEFAN GHEORGHE

Ah ! pentru-ntîia oară pe viața mea durerea
Turbată, ca un fulger, își varsă toată ferea !
E crudă suferința ! De trei ori fericit
Acela ce-în viață n-a fost de om lovit !
Lovirea omenească cu mult e mai amară
Decît acea ce vine din ceruri ; o povară
Se face viața noastră din ziua ce un chin
Înseamnă neagra-i urmă pe cursul vieții lin.
D-atunci frumoase zile pot încă să lumine,
Și sărbători să verse pe noi plăceri senine,
Și lacrimile noastre să se prefacă-n flori ;
Dar au trecut pe viață ai grijelor deși nori,
Și au vărsat odată pe ea a sa mînie.
Se face tristă viața ; nu mai e bucurie !
Un gînd mă ține încă : voi să-mi răzbun amar.
Deci jur să fac pe domnul să bea din ast pahar
Din care el m-adapă ! Jur dreapta răzbunare.
Mi-a vestejit femeia, și el femeie are.
Ochi pentru ochi ! Vasile, îmi vei plăti tu mie
Dobînda cu căderea din tron și din domnie.
Iar tu, visat-ai oare, tu, doamnă, mîndră stea
Ce nu priveai pămîntul, că o să fii a mea ?
Că rara-ți frumusețe păstra a sa dalbie
Și dulce fermecare ca să le dea ea mie ?
El o să mă trimiță la Basarab Matei
Cu carte, în solie ; să mînc eu pruncii mei,
Că voi cerca cu domnul muntenilor, de-i place,
A răsturna pe Lupu, și-atunci știu eu ce-oi face ;
Dar ca să merg acolo e lucru cel mai greu !

(Se uită pe fereastă.)

Dar ce văz ? Domnul țării e în locașul meu !

ŞTEFAN GHEORGHE, DOMNUL V. LUPU, mai pe urmă SAFTA

DOMNUL V. LUPU

Viu, logofete Ştefan, să-ţi dau eu însumi ştire
Că voi ca să am pace şi bună înfrăţire
Cu Basarab munteanul : viu dar eu să-ţi propun
Să mergi tu sol la dînsul, ca cel ce eşti mai bun
Din toţi ai curţii mele !

ŞTEFAN GHEORGHE

(cu bucurie)

Sunt la a ta voinţă'
Şi plin de fericire, căci am a ta credinţă !

DOMNUL V. LUPU

Atunci să pleci îndată ! Chiar astăzi îţi voi da
Scrisori să duci la dînsul... Să dai cu mîna ta.

SAFTA

(intrînd)

Să nu-l trimiţi d-acasă ; mai şază şi cu mine !

ŞTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

Auzi cum se preface !...

DOMNUL V. LUPU

Zău ! că nu-mi pare bine
D-această rugăciune ! Nu poci să o-mplinesc !
Într-altul n-am credinţă ; mai toţi mă amăgesc...
E vorbă despre ţară, de pace să se-ncheie...
(La o parte.)
E vorbă să am timpul să stau cu-a lui femeie !

ST. GHEORGHE

(la o parte)

E vorbă să te facem ca să te prăvăleşti.

DOMNUL V. LUPU

Dar n-are să-ntîrzie !

SAFTA

Să fie cum dorești !

DOMNUL V. LUPU

Așadar astă-seară să vii să-ți facem parte
De noua ta solie ! Voi-ca să-ți dau o carte.

ȘTEFAN GHEORGHE

(ieșind)

Îmi vei întoarce aceasta cu camătă de grec !

DOMN. V. LUPU, SAFTA

DOMN. V. LUPU

Aceasta e un mijloc cu tine să petrec.
Avem nainte a noastră o lună și mai bine
Să ne vedem cu pace, o, draga mea, la tine.

SAFTA

O lună ; dar va trece cum trece dulce vis
Ce-n fruntea dimineții pe rouă este scris.

DOMNUL V. LUPU

O lună ; dar în urmă, mai dîndu-i o solie,
Vom prelungi noi timpul de dulce drăgostie.
De doamna-mi este teamă ! Am s-o trimit la băi
Să treacă toată vara ea și copiii săi.
Dar să lăsăm aceasta și să vorbim de tine !
De dulcea-ți frumusețe ce luce pentru mine
Ca soarele în viață ! Vai ! trebuie să-ți spun !
Vin nopți cînd mi se pare că sunt de tot nebun !
Atunci gîndesc în mine, iubirea ta curată,
O, dulcea mea frumoasă, n-o să se curme-odată ?
Ști una ? Să aducem pe vechiul astrolog
Să spuie viitorul !...

SAFTA

Da ! cheamă-l, eu te rog !

(Domnul V. Lupu bate în palme, un copil din casă intră.)

DOMNUL V. LUPU

Să chemi pe astrologul, să fie-aici îndată !

(Copilul iese.)

SAFTA

Dar află de la mine din inimă curată,
O, domnul vieții mele, aceea ce-ai dorit !
Cît vei trăi în lume, de mine-i fi iubit !

DOMNUL

Aceste vorbe, dragă, sunt pline de dulceață !
Îți spun aceste lucruri căci știu că jos în viață
Femeia e ca rîul ce schimbă cursul seu,
În văile ce trece, acesta-i păsul meu.

SAFTA

O, sufletul meu dulce ! femeia despre care
E vorba, face parte din partea cea mai mare.
Dar eu deosebire de celealte fac.
Plăcerea mea în lume e ție ca să plac.
Tu singur nu-mi zici oare că sunt așa frumoasă
Cum nu sunt celealte ; poci dar fi credincioasă
Cum nu sunt celealte ?... Așa-i că te-am bătut ?

DOMNUL V. LUPU

Mă plec cu fericire sub jugul tău plăcut !

Cei dinainte, ASTROLOGUL

DOMNUL V. LUPU

Bătrînule ! Tu care ți-ai născocit o lume
De stele și de gînduri și care n-are nume,
Găsit-ai pînă astăzi ce tu ai căutat ?
Și poți a-mi spune mie ce nu am învățat ?
Aceea ce să fie în viitor cu mine ?

ASTROLOGUL

Ce vrei să afli taina ursitelor ? Mai bine
Să lași această grijă la ursitoarea ta !

De ce de bună voie vrei tu a te-ntrista ?
Să aruncăm dar vălul pe o nefericire
Ce-n viitor ne-așteaptă ! Cînd ai de dînsa știre,
D-o mie de ori suferi acele mari sudori
Ce te aștept în viață ; d-o mie de ori mori
Naintea morții tele ! Necazuri ce-au să cure,
Să nu le numeri ! Nimini nu poate să le fure !

DOMNUL

Eu voi să știu, îmi spune, nu mă voi întrista,
Cît de amară fie acum vestirea ta.

ASTROLOGUL

Dar te gîndește bine, o, doamne, te gîndește !

DOMNUL

Voi ca să-mi zici, nu-mi pasă ce este, tu vorbește !

ASTROLOGUL

O răzbunare dreaptă te-așteaptă-n viitor.
Un om ca să-și răzbune, se face vînzător ;
Te surpă din domnie și ia a ta muiere.
Tu, streinat de țară, în chinuri viața-ți piere !

DOMNUL V. LUPU

Și care e cuvîntul acestii răzbunări
Acestui om ?

SAFTA

O, doamne ! acestea sunt visări.
Ce, crezi aceste spuse ? Să plece de aice !
Eu să-ți ghicesc mai bine... Tu ai a fi ferice !...

DOMNUL V. LUPU

Te du d-aci îndată, bătrîne amețit.
Cuvintele-ți nebune pe Safta au rănit.
Mergi iute ! Peri îndată !

ASTROLOGUL

Mă duc ; dar ține minte !

DOMNUL V. LUPU

(la o parte)

Nu voi uita în viață-mi nebunele-i cuvinte.

SCENA III

(O cameră la casele domnești din Tîrgoviște, la domnul Matei Basarab.)

GHINEA

(singur)

Matei se face tare ; românii se măresc,
La cei de peste Milcov acum ei iar privesc !
Ideea de unire a lui Ștefan cel Mare,
A lui Mihai Viteazul, bezmetecă visare,
Coprinde mare parte în inimile lor !
Eu cată să o împedec ; streinii nu o vor ;
Și mie nu-mi priește ; gîndirea mea n-o cere,
Unirea îmi va perde din mînă-a mea putere.
Nu voi să se mărească acest român popor.
Prin dezbinare, ură, eu voi ca să-l omor.
Nu este planul nostru, streinilor, unirea,
Dar cearta ce aduce căderea și perirea.
Unirea ? Oh ! streinii vor perde-acest izvor
De bunuri ce ei află aici în calea lor.
Românii să rămîie mici, dezbinați prin certe,
Căzuți prin moliciune... rog cerul să mă ierte !...

(Își face semnul crucii.)

Dar cum o să împedec aceste încercări ?
Un ocean de sînge voi pune între țări
Și între domni, prin lupte ce poci să fac a naște ;
Matei pe domnul Lupu cu patimă urăște :
P-acest țărm puteric voi pune planul meu...
Ștefan Gheorghiță solul... nu știu de sigur eu ;
Dar pare-mi-se mie că nu e de credință
Stăpînului Vasile ; îmi e de trebuință
Trădarea ce mijăște ascunsă-n sînul seu,
Ca să se dea pe față !... Dar iată domnul meu.

Intră MATEI BASARAB

Ce face solul nostru ? E mulțumit de mine ?
Îmi place a lui față !... El cată foarte bine...

GHINEA

Plăcută față are...

DOMNUL MATEI BASARAB

D-aceasta nu vorbesc.
La fața lui plăcută puțin eu mă gîndesc ;
Ce aflu bun pe față-i e semnul de vînzare
Ce noi stăpînii lumii cătăm în fiecare.
M-am săturat de oameni cu caractere tari,
Credințe neschimbate !... Sunt seci toți, sunt amari,
Nu faci nimic cu dînșii, deși port nume mare !
Prea prețioși, ei seamăn cu diamante rare,
Mari și neprețuite, ce ochii îi răpesc,
Dar care, la nimica, pe noi nu ne șerbesc !
Prefer acele pietre mai mici, mai ne-nsemnate,
Din care faci ce-ți place... așa-i că am dreptate ?
Dar, oamenii de cinste aici nu se unesc
Tîlharii să combată ; cînd hoții se-nvoiesc
Pe cei cinstiți să surpe ! D-aceea biruiește
Tîlharii totdauna ; tîlharul trebuiește.

GHINEA

De-i despica gîndirea acestui sol trimis,
Vei întîlni o umbră ce-arată-un negru vis.
Oricum, să strîngem oaste ! căci nu e de mirare,
Sub pacea ce propune s-ascunză o trădare,
Și să coboare-n țară cu cete de cazaci
Ai ginerelui Timuș !... să știi ce ai să faci...

MATEI BASARAB

Gîndirea ta, o, Ghineo, înțelepciune are.
Dar mai întîi, cu solul voi face încercare,
Căci fața lui îmi place ; îți seamănă leit...
Dar iată-l !... Deci cu dinsul mă lasă liniștit !

(Ștefan Gheorghe intră și Ghinea iese.)

MATEI

Vream a-ți vorbi în parte... Zău ! mi-ai plăcut tu mie,
Mă simț atras la tine de multă simpatie.
De ce nu vii la curte-mi ? Rang mare vei avea
Și cinste cuvenită, îți zic, pre viața mea !

ȘTEFAN GHEORGHE

Cu drag mi-ar fi aceasta, dar am moșii și casă
Acolo în Moldova... aceasta nu mă lasă ;
Mă tem a nu le perde ; căci domnul va gîndi
Că fug, a-i face intrigi... într-alt fel aș veni.

MATEI BASARAB

Nu ai a lui credință ?

ȘTEFAN GHEORGHE

În nimenea nu crede.
Și mai puțin în sine !

MATEI BASARAB

Atunci prin cine vede ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Prin cine ? Mă ascultă, o, mare domnitor !
La tine viu cu lacrimi să-mi vărs adîncul dor.
El vede orice lucru, vai ! prin a mea soție...
El mi-a răpit, cu cinstea, a vieții bucurie.
Eu am luat solia cu scopul ca să-ți spun
Și sub a ta putere, asupră-i să-mi răzbun !
Să nu privești în mine decît un rugător
Ce-n dreapta sa mînie îți cere ajutor.
Vasile are gîndul să între-aici în țară
Ca să-ți răpească tronul și să te dea afară,
Cu oastea căzăcească ; să puie-n locul tău
Pe Timuș, mare hatman, sau ginerele său.

MATEI BASARAB

Zici adevărul mie : se potrivește bine
Cu alte știri venite... Să pui o taină-n tine.
Ascultă : cu Racoți eu lucrul am tocmit
Să răsturnăm pe Lupu... Știi tu ce am gîndit ?
Să te înalț pe tine în locul său îndată !...

ȘTEFAN GHEORGHE

Pe mine ? Ce zici, doamne ? Mărire neașteptată !...

MATEI BASARAB

Pe tine, domn Moldovii, tu ai cuvîntul meu !
Îndată lui Racoți voi scri numele teu.
Iar tu te vei întoarce la domnul tău cu pace
Și d-ale sale gînduri, tu parte îmi vei face.
Oștirea ardeleană nu va întîrzia
Să între în Moldova odată cu a mea.

ȘTEFAN GHEORGHE

Vis dulce mi se pare această mare știre !
Nu poci vorbi nimica de multă fericire.

MATEI BASARAB

Ai vorba mea ! Deci pleacă și fă ce eu am zis,
Fii înțelept, și visul nu va mai fi un vis !

(Singur.)

Acesta este omul ce-mi trebuie... și iată !
Norocu-mi îl aduce, căci domnitorii cată
Să aibă mai mulți oameni ca feru-ndoitor,
Ce-i dai ce formă-ți place : cuțit junghietor,
Unealtă ce șerbește l-a vieții trebuință.

DOMNUL MATEI BASARAB, GHINEA

GHINEA

Se duce solul, doamne !

DOMNUL

Și ia a mea credință :
Pe preț destul de mare : iscoadă l-am făcut
Pe lîngă domnul Lupu...

GHINEA

Așadar s-a vîndut ?

DOMNUL

Da, s-a vîndut și dînsul, o, Ghineo, ca oricare
Ce naște și gîndește a fi odată mare,
Sunt ce se vînd pe aur, pe post, înrîuriri,
La unii sau la alții, ei n-au deosebiri
De unii și de alții, mă înțelege bine,
Decît în preț, în formă, și încă-n cătățime.
Această osebire a hotărît aci
Disprețul sau cununa, la urmă a primi,
El s-a vîndut p-un sceptru : aceasta îl rădică.
Tu te-ai vîndut pe aur ? dar nu ai nici o frică,
Căci suma este mare : aceasta te-a scăpat
De hula omenirii ce poate-ai meritat.
Această hulă cade pe cela ce se vinde
Pe prețuri ne-nsemnate... Dar seara se întinde
Și însuși astă-seară eu cată să pornesc
Un sol către Racoți... Mă duc dar să-l găsesc.

GHINEA

(singur)

Aici e o trădare ; o știu. Ștefan dar vine
Cu noi, și prețul este un tron ? Destul de bine.
Ia să vedem acuma : sunt două întrebări ;
Ce-aș cîștiga, d-aș spune aceste noi trădări
Lui Lupu ? De n-aș spune, ar fi cîștig mai mare ?
Trei, patru saci de aur, la-ntîia întrebare.
Dar nu aș perde locul ce-mi dă cu mult mai mult ?
Deci interesul zice de domnul meu s-ascult.

SCENA IV

(O sală la curtea domnească din Iași.)

ȘTEFAN GHEORGHE

(singur)

În scurt, eu sunt aice ! Un tron pentru-o trădare ?
Zău ! este treabă bună, căci prețul este mare,
Și tronul pentru mine e mijloc să-mi răzbun
Rușinea casii mele. Ah ! lucrul e prea bun,

Să crez atît de iute că o să se-mplinească !
Aicea a să vie oștire ungurească...
Dar cînd ? Aș vrea să zboare ca gîndu-mi arzător
Ce-ntrece fericirea în repedele-i zbor.
Acum să iau o față, o vorbă, o purtare
Ce trebuie s-ascunză această cugetare !
E greu a se preface ! Cei doi Cantacozini
Pribegi din ceea țară, și de mînie plini
Asupră-mi, n-au să știe de veștile sosite,
De pactul meu cu domnul ?... Sunt temeri felurite
Ce am și-ascunz în mine. Mă tem de soața mea
Să nu-mi ghicească gîndul, căci încă șez cu ea.
O s-o trimit la țară, chiar astăzi... cine știe
Ce o să fie mîne și daca n-au să vie
Îndată Racoțenii... Dar doamna a părut...
Acolo ; vine-aicea sub portul ei plăcut.
Ea e frumoasă încă, mărirea o-ncunună.
Îi voi aduce-aminte că ea e încă jună.
S-o curtenesc, ce-mi pasă ! Nu eu am început
Războiul ; e frumoasă, pre negrul Belzebut.

ȘTEFAN GHEORGHE, DOAMNA

DOAMNA

(venind urmată de femei din casă, le face semn să se întoarcă la ușă)

Ah ! iată solul nostru din Țara Muntenească !
Bine-ai venit. Ce veste aduci să ne priască ?
Aduci război sau pace ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Da, pace, bucurie.

DOAMNA

Aceste toate lucruri mi le vei spune mie
În altă zi, acuma mă mulțumesc să-mi spui
De curtea Basarabă, de domn, de doamna lui,
Elena, spun că este o sîntă, cuvioasă ?
O frumusețe rară ?...

ŞTEFAN GHEORGHE

Nu însă-aşa frumoasă
Ca doamna...

DOAMNA

Logofete, eşti un linguşitor !
Dar spune cum ea este ?

ŞTEFAN GHEORGHE

Mijlocul nălticior,
O frunte ca o undă ce nu se încreţeşte ;
Păr negru ce o rază uşor îl aureşte,
Îi cade-n răsfăţare pe gîtu-i durduliu
Mai alb decît omătul ce luce pe Ciahliu.
Cum să amint eu oare a sa frumoasă gură ?
Închipuieşte-ţi, doamnă, o mică picătură
De sînge ce pe braţu-i cel alb ar picura,
Cînd, dupe păsărele tu chiar ai săgeta.

DOAMNA

Cum văz, această doamnă ţi-a fermecat privirea.

ŞTEFAN GHEORGHE

Tot ce-i frumos, îmi place.

DOAMNA

Cum i-ai găsit vorbirea ?

ŞTEFAN GHEORGHE

Vorbirea-i este fermec.

DOAMNA

Din ce în ce mai mult,
Cum faci al ei chip, mie, îmi place să ascult.
În lanţuri dulci de ruje ea te-a legat ferice
Şi poate anevoie vei mai ieşi d-aice.

ŞTEFAN GHEORGHE

Aceasta nu se poate. Ceva mult mai plăcut
Coprinde al meu suflet. Un ochi ce a văzut

În soare și orbește, mai poate a orbi,
O, preafrumoasă doamnă, în lună d-ar privi ?

DOAMNA

Și-ast soare cine este ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Un soare, o lumină d-amor, de frumusețe.
Cînd îl vedem pe tronu-i lăsînd în unde crețe
Să cadă a sa buclă pe umerii de nea,
Din cuca sa domnească, i-aș da eu viața mea.

DOAMNA

Am înțeles. D-aș crede această arătare,
Nu i-aș da alt caracter decît pe cel ce-l are.
Simțire ce-n respectu-i își are al său loc...

ȘTEFAN GHEORGHE

Simțire ce se varsă dintr-un amor de foc.

DOAMNA

Nebun ești, logofete, cu asfel de cuvinte !
Uiți că vorbești cu doamna lui Lupu ! Ia aminte.
De cînd ridică robii plecatele vederi
Pe doamna lor stăpînă ?...

ȘTEFAN GHEORGHE

De cînd și la boieri
Coboară domnii țării în patul însoțirii...

DOAMNA

Nu înțeleg eu simțul ce vei să dai vorbirii !

Cei dinainte, domnul V. LUPU

DOAMNA

(la o parte)

El e nebun ! Pe mine acum mă curtenește !
Pe mine ! Ce idee în capul meu lucește ?

(Ștefan Gheorghe va să sărute mîna doamnei. Ea își retrage mîna și înaintează repede și cu trufie afară.)

ȘTEFAN GHEORGHE, V. LUPU

DOMNUL

Te-ai înturnat, Ștefane ?... Dar Basarab ce face ?...
Aduci tu de la dînsul dovezi de bună pace ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Eu mulțumesc azi cerul că poci să te vestesc
Că pacea toți muntenii cu tine o doresc...
Matei trimite daruri de frate către frate ;
La ale tele cereri, în tot îți dă dreptate.

VASILE LUPU

El îmi trimite daruri ? Nu-mi place gîndul său !
Sub daruri totdauna s-ascunde gîndul rău.
Dar fie ! Nu îmi pasă de gîndurile rele !
Nu poate să coprindă ținuturile mele,
Căci Timuș e aproape cu douăzeci de mii
Cazaci... Te du, acuma ! Iar mîne voi să vii
Ca să prînzim cu toții... Ia și pe jupîneasă !
Din toate-aici la curte ea e cea mai aleasă !

(Singur.)

El îmi trimite daruri ? Aice e ceva !
O luptă o să fie ? Dar îl voi fărăma !
De luptă nu mă sperii ; ba încă o doresc ;
Vream numai cu solia puțin să-l aromesc,
Să poci a strînge oaste și să-l lovesc dodată !

DOMNUL, TOMA VORNICUL, IORDACHE VISTIERUL-CANTACOZINI

DOMNUL

Știți ? îmi trimite daruri !

TOMA VORNICUL

Spre a te adormi !
Să poată să te calce cînd nu vei mai gîndi.

DOMNUL

Așa am zis-o însumi...

IORDACHE VISTIERUL

Dar solul ce vestește ?
Văzut-a întocmire de oaste ? Ce gîndește ?

DOMNUL

Nu mi-a vorbit nimica.

TOMA VORNICUL

Zău ! doamne, nu ne place,
Ți-o spunem cu durere, ce logofătul face !
În multe fapte încă-și-n asta mai ales,
Că nu ți-e cu credință, curat am înțeles.

DOMNUL

Vă înșelați spre dînsul. El umblă cu credință ;
Să facă-a mea mărire, e singura-i dorință !
Dar de aveți spre dînsul o umbră de prepus,
Vegheați asupră-i bine, precum eu v-am mai spus !
Să aruncăm noi sorții oricum, d-o luptă nouă,
Căci luptă o să fie ! Putere vă dau vouă
Să mergeți înainte prin țară-a răscula
Sătenii pretutindeni oriunde veți călca.
Din voi doi, unul țării muntene domn să fie.

IORDACHE VISTIERUL

Noi nu gîndim, o, doamne, la noi, nici la domnie,
Ci numai pentru țară...

DOMNUL

Vă cred, boierii mei,
Că țara vă insuflă frumoasele idei ;
Dar credeți voi că-n lume acela ce iubește
A țării fericire, la sine nu gîndește ?
Cel ce făcu eterul ferice coperit
Cu stele și lumină la sine n-a gîndit,
Făcîndu-l asfel mîndru ? Iubirea cea de sine
În armonia lumii, mă credeți, e un bine,
Cînd e astîmpărată și pusă pe cuvînt.

Dar noi n-am făcut lumea, noi suntem un pămînt.
Deci nu cătați a-ntrece chiar pe dumnezeire
Prin cugetarea voastră, mai sus d-a voastră fire,
Căci alfel eu voi crede că voi vă înșelați,
Sau înșelați pe alții, cînd voi vă arătați
Aprinși de dorul țării și numai pentru țară,
Ast nume ce viclenii ca un mijloc luară.
Am veche cunoștință de felul omenesc,
Și credeți, sălbiciunea-i eu n-o desprețuiesc.
D-ar fi un înger omul, ar fi anomalie,
Ar fi nefericire, sau n-ar putea să fie.
Vreți ca să fiți în lume aici trebuitori ?
Nainte d-a fi îngeri, fiți oameni muritori !

Intră NEBUNUL domnului repede. Vorbește singur

NEBUNUL

Ha ! ha ! ce este lumea ? O tristă comedie !
Sărmanul Ștefan Gheorghe, durerea lui nu știe.
Ca să încheie pace, lui Ștefan face pas
În Țara Muntenească și Lupu a rămas
Cu oaia ca să-o tunză ! Și tot e pentru fală,
Tot e pentru dreptate, tot e pentru morală !
Dar iată curtezanii aice se adun !
Să rîdem d-omenire ! Eu trec de un nebun.
Aceasta îmi dă dreptul chiar adevăru-a spune.
Un drept ce nu se iartă la cel cu-nțelepciune !

(Boierii vin și se înșiră înaintea domnului. Nebunul îi trece pe toți în revistă și îi numără.)

VASILE LUPU

Dar ce faci tu, Nebune ?

NEBUNUL

Îi număr, să nu piară
Vreunul dintre dînșii, căci ar fi rău de țară.
Oricare dintre dînșii de cîte șapte ori
Spre fericirea țării se află dregători.

DOMNUL

Eu i-am numit.

NEBUNUL

D-aceea îi număr, să nu piară.

V. LUPU

Tu meriți, o, Nebune, ca să te pui în feară !

NEBUNUL

Sub domn slab nasc iscoade, iar domni cu mari gîndiri,
Cu suflet de om mare, las dupe ei martiri.

DOMNUL

(zîmbind)

Ce crezi tu de războiul ce o să-avem, Nebune ?

NEBUNUL

Izbînda hotărăște d-a fost înțelepciune.
El nu-ți dă totdauna aceea ce tu vrei.
Oriunde-i cearta, naște din ochii-unei femei.

DOMNUL

Iei cîmpii ! Unde dracul vezi tu vreo muiere
În toate-aceste lucruri ? Dar mintea ta îți pere.
Vom mai vorbi d-aceasta, Nebune. Ce șoptesc
De mine, știi tu oare ?

NEBUNUL

Eu, doamne, nu-ndrăznesc
Să iau un loc ce mie nu iartă curtenia,
D-a face pe iscoadă ; Nebunul mișelia
Urăște ; de aș spune eu ceea ce tu-mi ceri,
Ce ar mai face oare aici atîți boieri ?
A noastră datorie e să te dezmerdeze,
Rîzînd de orice poate un domn să întristeze.

DOMNUL

Dar ce-ai tu cu boierii ? Îi pizmuiești amar.

NEBUNUL

Da, și-aceasta, doamne, de cînd eu sunt serdar.

DOMNUL

De ce ?

NEBUNUL

Un om ca mine, lovit de nebunie,
Boier, mai poci eu pune un preț pe boierie ?

SERDARUL ȘTEFAN

(Îi trage o palmă.)

De ce rănești boierii ?

NEBUNUL

Serdare, ce lovești ?
Tu ai de zestre barba cu care te fălești.
Căci Udrea dîndu-ți fata cum la un cal dă iarbă,
A-ngenucheat la vodă să-ți dea dreptul de barbă.
Ca cei dintîia treaptă.
Dar vezi, nu crește ea ?
Serdare, ai trei fire ; ești spîn ca mîna mea.
Ce crunți tu din sprîncene, Ciogolea, vel spătare ?

SPĂTARUL CIOGOLEA

Mă mir, de bună seamă, de cutezarea mare,
În față cu domnia !

NEBUNUL

Cutez, căci sunt nebun;
Dar tu de vii la curte și lași al tău zăbun
De crapă și arată grumazul ce ne zice
Că-o funie să-l strîngă n-ar fi de lipsă-aice !...
Spătare, mi-este teamă, nainte de-nserat
În furcile din față să nu fii agățat.

DOMNUL

(la o parte)

E supărat nebunul, ceva în sine are
Ce-l turbură, el știe ceva de vro trădare.
Să-l las să-l întărîte mai mult acești boieri.

NEBUNUL

Ștefan ce are barbă de zestre, patru peri
Ciogolea, șerbi de casă la logofătul mare,
Eu îi pîrăsc aicea la domn că fac trădare
Cu logofătul Ștefan !

DOMNUL

Nebune, ești perit ?
Poți dovedi aceea ce ai descoperit ?

NEBUNUL

Va dovedi-o timpul, și timpul o să vie.

DOMNUL

(la o parte)

Aceste vorbe însă îmi stric gîndirea mie.

(Către Nebunul.)

Ce zici, nu crez nimica, Nebune, ai uitat
Respectul ce la curte boierilor e dat.
Trei zile de-nchisoare te-or face mai cuminte.
Iar voi, boieri, d-aceasta nu vă-aduceți aminte.
Cînd p-un nebun te superi, te superi pe ceva
Ce nu este de față.

(Către șerbi.)

Îl ia !

NEBUNUL

Măria ta,
De are un om minte, nebunul singur are.
Pe dînșii să-i închidă, în ei este trădare.

SCENA V

(Sala de intrare.)

DOAMNA

Doi oameni astă-dată să întîlnesc voi eu.
Întîi pe Ștefan Gheorghe, apoi pe domnul meu.
Ștefan mă curtenește. Aceasta-i cutezare
Nebună, să ridice pe mine-a lui cătare.
Pe mine,-a lui stăpînă ? Ce vorbe a grăit,
Frumoase, care încă eu nu am auzit !

Mă desfătau ; dar ce zic ? cu ce drept el le spune ?
El poate mă iubește ? În adevăr, e june,
Frumos, el are vîrsta cînd inima, ca foc,
Din orice datorie își face un crud joc.
Să uite el respectul ce datorează mie
Și domnului la care el are datorie,
Și mie el să-mi spuie ce el a cutezat ?
Desigur, el iubește și este fermecat.
Dar lîngă-acele vorbe, frumoasă aiurare
Ce suflă dulce-amorul, mi-a zis ceva îmi pare !
Ceva ce mă-ngrijește : „De cînd și la boieri
Coboară domnii țării în patul de plăceri".
Să-i cer ce-a vrut a zice el cu acea vorbire.
Aice se ascunde dibaci o rea gîndire :
La domnul se gîndise ? Vasile m-a trădat ?
Și s-a urcat el oare la alta, în alt pat ?
Dar asta nu se poate, această dezvelire
De vorbe drăgălașe va da lui folosire ?
Și daca ar fi asfel ! e oare neiertat
Să-mi zică mie vorbe frumoase un bărbat ?
Și de ce nu mi-ar zice ? Amorul lănțuiește
Prin vorbe-ncîntătoare femeia ce iubește
Ce-i drăgălaș, cum floarea iubește-a se scălda
În razele de soare, în roua dulcea-a sa.
Voi spune lui Vasile că Ștefan mă urmează
Cu dorul său sălbatec, dar el o să mă crează ?
Dar este oare bine ? Și ce am cîștigat ?
Se zice că femeia ce spune la bărbat
Pe unul ce-o urmează și care-o curtenește,
Ea cată să ascunză pe altul ce iubește.
Eu nu iubesc pe nimini, așadar să nu spun.
Dar ce văz ? Iată colo al nostru mic Nebun.

(Către Nebunul ce vine urmat de gărzi.)

Nebunule, ce este ? Te duc la închisoare ?

NEBUNUL

O, tu ce ești frumoasă și blîndă ca o floare,
Ascultă ce-ți voi zice ! Acest Vasile domn
De multă-nțelepciune va perde al său tron.
Iar eu prin nebunie voiam să-i scap domnia
Și merg la închisoare ca să-i împac mînia.

DOAMNA

Dar cum se perde tronul, nu vei tu ca să-mi zici ?

NEBUNUL

S-amestecă-o femeie, e ceartă-ntre voi ici.

DOAMNA

Ce este cu femeia ? Nu te-nţeleg, Nebune !
De domn şi de femeie ce ai tu mie-a spune ?

NEBUNUL

Un domn e un luceafăr ce-n aer focu-şi frînge,
Dar care totdodată pe lacuri se răsfrînge.

DOAMNA

Nu te-nţeleg.

NEBUNUL

Iupiter, al fulgerului domn,
Lăsa a sa domnie şi cobora din tron,
Cînd îi plăcea în lume o dulce muritoare.
M-ai înţeles acuma ? Da, căci pari gînditoare.

DOAMNA

Şi cine e femeia ce sînu-i a deschis ?

NEBUNUL

Seimeni ! Mă duceţi ! Domnul să mă-nchideţi v-a zis !
(Seimenii îl tîrăsc şi îl duc.)

DOAMNA

Vasile dar iubeşte ! Pe cine ? Al său nume
Să ştiu, acum îndată, aş da întreaga lume.
Nebunul îmi va spune. Ia seama, domnul meu,
Nu te juca cu focul, să nu mă joc şi eu !
Să scoţ din închisoare Nebunul, voi a-mi zice,
Mi-a zis d-o uneltire ce se urzeşte-aice.
Lui Lupu să fac ştire ca-ndată pe Nebun
Să-l scoaţă din prinsoare.

Intră DOMNUL

DOAMNA

Vin, doamne ! Voi să-ți spun,
Am auzit aicea d-o nouă uneltire
Spre răsturnarea noastră. Nebunul are știre.

DOMNUL

Mi-a spus ceva și mie, pîrăște pe Ștefan
Serdarul și Ciogolea, a zis-o în divan.

DOAMNA

Și pentru astă pîră, atît de-nsemnătoare,
Ai zis că pîrîtorul să șază la-nchisoare !
De multe ori nebunii sunt mai iscoditori.
Îl cheamă, îl întreabă și de mai multe ori.

DOMNUL

Să ni-l aducă-aicea.

(Un șerb iese și dă ordine.)

DOAMNA

Eu nu crez el să zică
De lucruri despre care n-a auzit nimică.
Va fi ceva. Știi bine, cei doi boieri munteni
Ți-au spus de Ștefan Gheorghe, se cade să te temi.
Ciogolea și serdarul Ștefan țin d-a lui casă.

DOMNUL

O ne-mpăcată ură p-acești munteni apasă
Asupra lui ! Deci toate ce oaspii mei îmi spun,
Nu crez ; nu poci a crede prea mult nici p-un nebun.

(Intră Nebunul.)

Te iert ! Dar este timpul acum să-mi spui tu mie,
De ce tu pe Ciogolea pîrăști de mișelie,
Pe el și pe serdarul Ștefan ?

NEBUNUL

Nimica nu știu eu.
Dar lumea asfel zice, pe viul Dumnezeu.
Și cînd șoptește asfel ființa omenească,

S-asculte bine domnul și nu ca să lovească ;
Dar să oprească răul.

DOMNUL

Să cheme-ndată-aci
Pe logofătul mare Ștefan de a veni,
Ciogolea și serdarul.

UN SEIMEN

Sunt cîte trei afară.

DOMNUL

Să între ! Amețeala începe-acum în țară !
Mai am o altă veste d-aceste uneltiri.
Un turc de la Brăila mi-a dat mai multe știri.

Intră ȘTEFAN GHEORGHE, SPĂTARUL CIOGOLEA, SERDARUL ȘTEFAN

DOMNUL

Ce sunt aceste vorbe ce lumea răspîndește,
De voi, de o răscoală ?

ȘTEFAN GHEORGHE

Acela ce-ți servește
Mai cu credință ție, va fi aici pîrît.
De cei ce urăsc tronul, va fi și el urît,
Ei vor să te răstoarne ; dar nu au cutezare
Să te lovească-n față, căci tu ești încă tare.
Lovesc în logofătul, acesta-i obicei
Ce de la alții încă l-au moștenit și ei.
E vechi cum este lumea, n-auzi decît strigare,
Că domnu-i bun ca viața ; cei răi sunt ceia care
Pe domn îl înconjoară ! De sunt răzvrătitori,
Ei nu sunt în miniștri, ci printre pîrîtori.

DOMNUL
(către ceialți doi)

Dar voi, ce-aveți a zice ?

SPĂTARUL CIOGOLEA

O, doamne ! tu ești mare !
Și eu, a ta făptură, prin tine eu am stare,
Prin tine eu am cinste în lume și trăiesc,
Și nu doresc nimica decît să te șerbesc.

ȘTEFAN SERDARUL

Eu, doamne, sunt un cîne pe pragul casei tale.
Oricine l-ar atinge, mă va găsi în cale.
D-ar fi a ta voință copiii să-mi ucig,
Îți jur, că în frigare îndată îi înfig !
Voința ta, stăpîne, e și a mea voință.
În marea-ți bunătate născu a mea ființă.
N-am țară, nu am rudă, nu știu decît pe domn.
Ce d-aș putea, aș smulge pe Dumnezeu din tron
Și p-al meu domn aș pune.

SP. CIOGOLEA

Un om este în lume,
Prin fapte mari ca cerul, el și-a făcut un nume.
Puterea lui e mare, și lumea-ngenucheată,
Ca la un soare dulce pe cer, la dînsul cată.
Ast om e domnul țării, un om, vai ! am zis eu ?
Nu este om acesta : e însuși Dumnezeu.

NEBUNUL

(la o parte)

Ce tîrîtori fățarnici !

DOAMNA

(către Nebunul)

Vei tu a-mi spune oare
Acea femeie, cine-i ?...

NEBUNUL

Frumoasă ca un soare.

DOAMNA

Dar cine este, spune ?

NEBUNUL

Dar este Safta sa.

DOAMNA

(aruncîndu-se pe un scaun jumătate leșinată)

Ah ! mor !

DOMNUL

Ce are doamna ?

(Ștefan Gheorghe aleargă să-i dea ajutor.)

DOAMNA

Nimica.

ȘTEFAN GHEORGHE

E ceva.

O amețeală ?

(Către doamna.)

Dulce lumină-a vieții mele !
Văzui umbroasa-ți geană pe ochi precum pe stele
Un nor ușor se-ntinde și trece... te iubesc !

DOAMNA

Peri, diavole, din ochii-mi, să nu te mai zăresc !

SCENA VI

(In curtea unei biserici.)

SAFTA

(singură)

La rugăciunea serii viu ruga să unesc,
Să rog pentru acela pe care îl iubesc,
Vasile Lupu domnul, ce cerul să-l păstreze
Și țării lui și mie, să-l binecuvînteze.
S-aude niște vorbe, se zice că Ștefan
El însuși are parte cu alții, într-un plan,
De a surpa pe domnul ; nimic nu poci a spune :
De mine el s-ascunde...

(Văzînd pe Nebunul domnului.)

Ce faci aici, Nebune ?

NEBUNUL

Aicea sunt cu doamna ce roagă Dumnezeu,
Pe domnul ei să scape de Ștefan, soțul teu.

SAFTA

Ah ! Doamna este-acolo ?
(La o parte.)
Nu voi să mă zărească.
Eu o urăsc. Ea încă nu crez să mă iubească.
(Tare.)
De ce tu niciodată la noi nu vei să vii,
Nebune ?

NEBUNUL

Mi-este frică de doi ochi dulci și vii,
Mi-e frică să-mi perz capul.

SAFTA

(rîzînd)
Nu este de temut.
Poți tu să perzi un lucru ce tu nu ai avut ?

NEBUNUL

Aice ai dreptate, mulți trec că-au multă minte
Căci știu ca să ascunză a lor lipsă de minte.
Dar iată, vine doamna.
(Doamna apare ; dodată vede pe Safta.)

DOAMNA

Tu nu m-ai așteptat
Pe mine, jupîneasă !
(La o parte.)
Perd capul ! Să o bat.
Să îmi răzbun eu însumi, să-i smulg cu a mea mînă
Cosițele ! Obrazu-i să-l zgîrii, sunt stăpînă,
Sunt doamnă. Cine poate pedeapsă mie-a-mi da ?
(Tare.)

Te du și roagă cerul cu lacrimi a ierta
Femeia ce bărbatul strein în pat primește.

NEBUNUL

Femeia ce bărbatul cel legitim iubește
Prea·mult, e adulteră, a zis un învățat.
Așadar nu e crimă să urci și p-altu-n pat.

SAFTA

Sunt jună, mult mai jună și poate mai frumoasă
Ca tine, și ai dreptul de mine-a fi geloasă.
Dar asta nu-ți dă dreptul cînd tu mă întîlnești
Să cauți totdauna amar să mă rănești.
Sunt oare vinovată că tu începi a trece,
Că lumea te găsește o frumusețe rece ?
Sunt oare vinovată că-amorul înfocat
A încetat să ducă pe domn în al tău pat ?
Sunt oare vinovată că buza-ți nu mai are
Ale junii-arzînde și fragede nectare,
Ce-mbată și robește și-atrage un iubit
Ca soarele tot mustul din cîmpul înflorit ?

DOAMNA

Vorbești ca o femeie ce nu se mai roșește.

SAFTA

Vorbesc ca o femeie ce nu se umilește.

DOAMNA

Ai multe fumuri, dragă, întîi te socotești
Frumoasă, îți voi spune că mult te amăgești.
Cei ce ți-au zis aceasta au vrut a rîde poate.
Aști crini, aceste ruje sunt cumpărate toate.
Nici soarele, nici roua, în sîn nu le-a crescut.
E fardul, o bătrînă evraică le-a făcut.
Și părul tău ce mîndru pe capul tău îl porți,
E păr strein, e părul tăiat dupe la morți.
Ai tu bumbac la pulpe ? la pept ?... tu poți a spune ?
La nimeni nu voi zice.

NEBUNUL

Hei, ele sunt nebune.
Eram eu singur asfel, acuma suntem trei.

DOAMNA

Peri de aici îndată, rușine de femei!

SAFTA

Așa cum sunt, bărbații înnebunesc de mine!
Cînd nimeni nu se uită acum mai mult la tine.

DOAMNA

Respectul îi oprește : virtutea mea toți știu.

SAFTA

Virtoasă de nevoie! Eu n-aș voi să fiu.
Bărbatului o spune, el va avea plăcere.
Muiere, îți aminte că și eu sunt muiere!
Lovesc cu-acele vorbe cu care ai lovit
Mîndria mea... d-aceea aici tu ai venit!

DOAMNA

Tu care-ai dat dreptate să te desprețuiască
Acela ce te ține, rușine femeiască!
Știi tu ce e mîndria? tu care te-ai uitat!
Femeie adulteră, tu te-ai prostituat!
Peri din a mea vedere! sau mîna-mi îți va spune
Ce meriți!

NEBUNUL
(la o parte)

Iată colo! te bucură, Nebune,
Nu ești în lume singur nebun de felul teu!

SAFTA

Această înfruntare o vei plăti tu greu.

DOAMNA

Tu ești o curtezană!

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI
Serviciu INFORMARE COMUNITARĂ
Filiala DIMITRIE CANTEMIR

SAFTA

Tu daca nu ești încă,
Dorința nu-ți lipsește să fii.

DOAMNA

Fruntare-adîncă !...

(Doamna se umple de mînie și se repede să o lovească, apoi se oprește, își înfrînă mînia din toate puterile, luptă între mînia sa și sintimentul de demnitate. Ea ațintă ochii în ochii Saftei care face tot asfel și rămîne cu mînă rădicată, fără să mai poată zice o singură vorbă.)

ACTUL II

SCENA I

(O cameră la Astrolog.
Cărţi vechi, harte, instrumente de astronomie răspîndite prin cameră.)

ASTROLOGUL
(singur)

Lucrează şi te stinge pe alţii învăţînd,
Ca lampa ce se perde lumina revărsînd.
Dar cel puţin o lampă cu focul ei luceşte ;
Eu nu fac nici atîta : lumina mea lipseşte.
Acel ce taie brazda e mai trebuitor
În lume decît mine ! Nebun despicător
Al naltelor mistere, credeam că orice vine
Prin mine, prin ştiinţă, pe lume dă lumine !
Dar astăzi văz eu însumi că nu fac nimic eu
Şi lumea fără mine urmează cursul seu.

ASTROLOGUL, ŞTEFAN GHEORGHE

ŞTEFAN GHEORGHE

Eu viu acum la tine, bătrîn cu fapte bune,
Tu, ce ştii multe lucruri, rugîndu-te a-mi spune
Ce vergurile nopţii cu părul aurit
Îţi spuseră de mine în ceea ce-am gîndit ?
Voi răsturna pe domnul, atuncea mîndrul soare
Se va-nălţa pe cete şi arme vingătoare,
Se vor deschide munţii şi dalbi, măreţi, voinici,
Ieşind armaţi, vor curge ca rîuri pîn-aici.

ASTROLOGUL

Şi ziua este-aproape ?

ŞTEFAN GHEORGHE

Cît este cruda moarte
De orice om în lume : ea e aproape foarte.
O zi, o oră poate, îndată daca vrei,
Oştirea lui Racoţi şi-a domnului Matei,
Unite, au să vie să schimbe aste rele...
Dar tu aceste lucruri nu le cunoşti din stele ?

(Rîzînd.)

Ştiu că nu ştii nimica, şi toate sunt poveşti :
Tu-nşeli aici în lume să poţi ca să trăieşti
Cum fac atîţia încă, căci astă lume este
O vită şi se pleacă la orice are veste.
Eu însumi am nevoie să-nşel poporul, zău !
În lupta ce-o să fie... fii instrumentul meu !
A spune tuturora că tu citeşti pe stele
Că mi-a lăsat un sceptru ursita vieţii mele !

ASTROLOGUL

Tu vei să fii domn ? Însă îmi spune-acuma mie
Ce ai de gînd a face venind tu la domnie ?
Ştii tu ce va să zică p-o ţară să domneşti ?
Cunoşti tu datoria cu dreptul ce primeşti ?
Acel ce mai sus şade, îl vede fiecare,
Dar el pe nimeni vede ; e datorie mare ;
E mare datoria a orice mare domn,
Precum e mare dreptul celui din urmă om.
Vei crede, tu, că ţara e-a domnului moşie
Şi oamenii născură la dînsul robi să fie ?
Că omul n-are dreptul de om cînd a venit
Şi daca vieţuieşte şi este fericit,
Ast drept îl dau lui domnii din buna lor plăcere ?
Vei zice tu că tronul nimica nu îţi cere,
Şi tot îţi dă ? Domni-vei prin oameni ce sunt rari ?
Un domn ce se-nconjoară de oamenii cei mari,
Arată că voieşte să fie însuşi mare.
Vei şti s-alegi pe oameni, pe cel bun din cei care
Speculă bunătatea, mişei măgulitori ;

Ce fac să nu auză sărmanii domnitori
Nici plîngerile țării, nici gemetul dreptății ?
Vei crede curtezanii, unelte răutății,
Că gemetele țării de lungă-amărăciune,
De lungă nedreptate, sunt uneltiri nebune,
Sunt șoapte de partide ce vor a te surpa ?
Că cel ce află încă puterea a striga
În contra nedreptății curtenilor ușerici
Sunt cumpărați să strige de domni streini puterici ?
Înlătura-vei legea, cum fac tiranii răi,
În interesu-acelor ce tu îi crezi ai tăi ?
De-i face toate-aceste cum alții înainte
Făcură, tu vei face din țara ta morminte,
Din popol niște turme de robi, și din cei mari
Vei face-o altă turmă de zbiri și de tîlhari.
Deci află de la mine ce voi a-ți spune ție,
Că nu va fi mai bine, venind tu la domnie.
Tot ce tînjești tu astăzi în față cu un tron,
Vei face cu dobîndă cînd tu o să fii domn.
Și fapte ce la altul ți se păreau căzute,
Atuncea o să-ți pară încinse de virtute.

ȘTEFAN GHEORGHE

Bătrîne ! Tu te-nlături de ce îmi pasă mie.
E vorba de coroană, de tron al cui să fie,
E vorba de schimbare, e vorba d-al său loc.
Ce-i rău, tiran, neharnic ? e numai un mijloc.
E rău tot ce se-nalță a înjosi românul,
Căci este rău tot ceea ce cheamă pe stăpînul.
Dar nu se poate altfel : căci firea a voit
Cel slab de cel mai tare să fie înghițit.
Oricare este domnul, dreptate el nu are.
Dar vorba toată este de tron, de răsturnare.
Tu îmi arați cuvîntul ? În patimi mișcă tot,
Și daca mintea noastră la vas e un pilot,
Dar patima e vîntul ce dă orice mișcare,
Izvor din care iese orice gîndire mare.
Un om ce n-are patimi, nu este isprăvit.
Și ce-i această viață la care ne-am robit ?
O zi de suferință ! Cît vom trăi pe lume,
Pe lunecoasa-i frunte să scrim trecînd un nume.

BIBLIOTECA PUBLICĂ „I. L. CARAGIALE"

Idei mărinimoase din inimă cobor.
Cuvîntul este rece, de sine iubitor.
Adînc ca bătrînețea, ca dînsa socotește ;
Dar viața, energia, puterea îi lipsește.
Voi răsturna din tronu-i pe cel d-azi domnitor
Și-i voi răpi prin arme femeie, tron, popor !
De voi peri în luptă, nu-mi pasă ! Sunt în lume
Să mor ! și astă moarte dă viață p-al meu nume.
Am mare trebuință de tine... vei veni ?

ASTROLOGUL

Pe căile acestea nu te voi însoți.
Ideea care roade și sfarămă în tine
Un suflet ce-aiurează, e rece pentru mine.
Ambițioase, află, că ceea ce-i cuvînt,
Triumfă totdauna de patimi pe pămînt.
De nu acuma, poate și mai tîrziu, nu-mi pasă !
O patimă-i ca rîul ce patul său își lasă,
Se umflă, se întinde, îneacă lunci și văi,
Și iară se întoarce la patul său dintăi.

ȘTEFAN GHEORGHE

Dar tu îmi surpi credința și n-o înlocuiești
Cu altele ? Cuvîntul ce tu îmi dezvălești
Nu cred să fie moartea, nici trista nepăsare,
Mai tristă decît moartea ; amara-ți cugetare
Umbrește al meu suflet... Ce crezi că poci să fac ?
Cu inima-mi cuvîntul nu poci să-l mai împac !

ASTROLOGUL

Aici în astă lume în care tot se curmă,
În care mîne moartea ne zice : vin ! mă urmă !
Cel fericit nu are prea sus locașul seu :
În stînca cea mai naltă geme-austrul mai greu.
În sus se duce fumul și arborul cel mare
Săgeata unui fulger o trage el mai tare.

ȘTEFAN GHEORGHE

Așadar, de la tine nimic n-am dobîndit !
Tot ce-a fost viu în tine, acuma a murit !

SCENA II

(O cameră la Ștefan Gheorghe. E dimineață.)

SAFTA

(singură)

El n-a venit la mine de ieri ! Nefericire !
O, dragul meu, amoru-ți îl port eu în gîndire,
Precum o rujă poartă în sîn al ei miros.
El îl iubesc ca viața !... Amor, o, vis frumos !
Din tot ce are lumea plăcut în desfătare,
Mai dulce decît tine, nimica nu îmi pare !

(După o pauză.)

Dar soțul meu ce are ? Nu-l văz acum de mult !
Nu poci să-l văz în față, nu poci să-l mai ascult.
Dar ce să fac ? Tăcere, prefacere în față :
Că mi-este drag, să crează ! Aceasta îl răsfață.

(Ștefan Gheorghe vine.)

SAFTA

(cu prefacere și cochetărie)

Ce gînd trist te răpește în zborul său de dor,
De mine astă-dată tu ești nepăsător ?
Vei să mă duc la țară ? Să mă despart de tine,
O lună ? Și aceasta atunci cînd tu știi bine
Cît o să-ți sufer lipsa ! Ești crud, o, soțul meu !

ȘTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

Cît e de prefăcută ! Mă jur pe Dumnezeu !
Ea poate să înșale p-oricare ce nu știe
Ce draci se bat în capu-i...

(Tare.)

Vei merge la moșie
Chiar astăzi ! chiar îndată, nu voi s-auz mai mult...
Cuvintele-ți gingașe nu voi să mai ascult !

SAFTA

Mă temi tu-oare, dragă, de ești așa cu mine ?
Ah ! de mă temi, îmi spune, de cînd ? și pentru cine ?

Căci de aş şti aceasta, eu mult m-aş bucura
Şi de a ta iubire eu m-aş asigura !
Dar spune că mînia din temere îţi vine !
Fii mustrător ! fii aspru ! zi-mi vorbe de cruzime.
Înfruntă-mă ! Cu palme loveşte faţa mea...
Şi eu voi fi ferice : în asta aş vedea
Că-ţi sunt eu încă dragă...

ŞTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

O, ce ipocrizie !

SAFTA

Făcut-am rău ? îmi spune, bărbate, spune mie ?
De ţi-am greşit, iertare îţi cer cu lacrimi eu...
Dar spune ce durere ascunzi în sînul teu ?
Şi lasă a mea mînă pe frunte-ţi să abată
A gîndurilor umbră. Era un timp odată
Cînd eu eram frumoasă, atunci tu mă iubeai.
Dar daca vreo durere în sufletul tău ai,
Nu mi-o ascunde ! Unde e timpul fericit
Cînd tu vărsai în sînu-mi, din sufletul iubit,
Orice gîndiri ascunse !...

ŞTEFAN GHEORGHE

(la o parte)

Vrea să mă iscodească,
Să aibă ce să-i spuie... dar n-o să izbutească !

(Tare.)

De multe ori şi ziua, ca noapte, are vis
Ce vine să plutească pe cursul ce-i prescris
Al oarelor ; s-aprinză a noastră-nchipuire,
Cu feţe de-ntristare sau de nefericire.
Tu ai un vis de ziuă, sau noaptea ce-a-ncetat
Cu visele, pe sînu-ţi un vis a mai lăsat,
Un vis ce te-amăgeşte... Îţi zic să mergi la ţară
Şi voi să fii acolo nainte chiar de seară !
De mă iubeşti, ascultă !